HELYI KIADÁSOK

HELYI (MEGSZÁLLÁSI) KIADÁSOK, MAGÁNPOSTÁK GYÜJTŐINEK
SZAKCSOPORTJA

2014. július Nyugat-Magyarországi különszám (22) szám

Készítette: FILEP LÁSZLÓ

140 éve született

tótprónai és blatniczai **Prónay Pál** (1874-1946?)

mely alkalomra az összegyűlt Nyugat-Magyarországi témákból került összeállításra ez a Nyugat-Magyarországi különszám

A Lajtabánság bánja

A Lajtabánság 10 K bélyeg vágott próbanyomat tükörnyomata

A Lajtabánság Prónay kiadás 50 filléres bélyege tévnyomatai

A Nyugat-Magyarország VII. (Prónay) kiadás „LAJTABÁNSÁG POSTA” feliratú sorozat kiadásának körülményei: a vesztes háború után békekonferencia elrendelte Nyugat-Magyarország átadását Ausztriának, de a magyar kormány tudtával, a hivatalos magyar közegek kivonulásakor a visszamaradó felkelők megakadályozták az osztrák bevonulást és a területen kikiáltották az önálló Lajtabánságot, melynek Kormányzótanácsa G. ü. 10/921. számú rendelete intézkedik az új rajzolatú Lajtabánság bélyegsorozat kiadásáról. A bélyegek terveit Verő Károly, Martiny Győző és Szekeres János készítették, nyomását pedig a bécsi Paulussen és Társa Nyomdában végezték mélynyomással. A forgalomba bocsájtás időpontjáról megoszlanak a vélemények: Prónay könyvében[1] október 5.-ét jelöli meg, Missuray könyve[2] szerint október 11. Véleményem szerint ezek az októberi dátumok nyilvánvaló elírások november helyett – miután a rendelet dátuma október 8. és három nap alatt nem lehet bélyeget gyártani. Weinert Győző Donau-Postja[3] szerint az első szállítás időpontja november 9. volt. Tény, hogy a sorozat első bélyegei – eddig ismereteink szerint – november 11-én kerültek felhasználásra. A bélyegeket az osztrák posta által – a terület teljes átvételét követő 14. napig – megszabott türelmi idő végéig, 1921. december 13-ig lehetett bérmentesítésre felhasználni.

A sorozat 4. bélyege az 50 fillér névértékű, Verő Károly által tervezett, Németujvár várát ábrázoló bélyeg, készült 89.300 példányban. Katalogizálása: Magyar Posta és Illetékbélyegek Katalógusa 73 szám, Magyar Bélyegek Kézikönyve 73 szám, Michel Nr. 72, Christopher E. Brainard: Catalog of Hungarian Occupation Issues 1918-1921. W73.

A bélyeget 100-as ívben nyomták, melyben több tévnyomat található. A kiadásra került bélyeg 12 ½ sorfogazással készültek (a fogazatlan bélyegek az 1930-as években kerültek gyűjtői forgalomba), színe zöld, ezen kívül ismertek párizsikék és barnásszürke színváltozatok.

Az 50 filléres bélyegnek nincsenek olyan látványos különlegességei mint a többi bélyegnek, nincs fordított pár és Brainard katalogusa[4] 28. oldalán ismertettet tévnyomatok között sem szerepelnek, akárcsak Királynál[5] sem találunk ilyeneket – bár tévnyomatok már a könyvek megjelenései előtt is ismertek voltak, de többnyire egyedi hibáként kerültek azonosításra.

Most – Dr. Bodor Mihály barátom, a megszállási bélyegek elismert szakértője jóvoltából – több mint 10 teljes, 100-as ívet és számos ívtöredéket volt lehetőségem megvizsgálni, sikerült ezeket – az eddig egyedi hibáként kezelt – tévnyomatokat valamennyi ívben illetve ívdarabban fellelni és azokat ívhelyekre beazonosítani. (Egy teljes ív képe az 1a-b. ábrákon látható. Az ívek függőleges ívszélei hiányoznak.)

Az 50 filléres bélyeg vizsgálata során, valamennyi íven fellehető jellemző hibákat találtam 6 különböző bélyegen – mindegyiken többet is. Azért ezt a 6 bélyeget emeltem ki, mert ezek a hibák valamennyi íven, ívtöredéken fellelhetők voltak. Természetesen nem csak az alant felsorolt tévnyomatokat lehet a bélyegeken feltalálni, hanem több más kisebb, kevésbé jellemző hibákat is, illetve különböző egyedi hibákat is találhatunk. Általánosságban elmondható, hogy az ív csaknem valamennyi bélyege többé-kevésbé különbözik az ív többi bélyegétől.

A jellemző lemezhibák:

- 50. ívhely: színes folt az értékszám előtt, fehér felhő az értékmező felett, felette színes folt a keretben és sérült sarok (2. ábra);

2. ábra: az 50. ívhely lemezhibái

2a. ábra: ugyanezen ívhelyen egyedi hiba: ferde színes vonal a jobb oldalon

- 61. ívhely: vessző az értékszámban és árnyékok „LAJTABÁNSÁG” szó „S” és „Á” betűi alatt (3. ábra);
- 70. ívhely: színes vonal az értékmezőn, az értékmező felett színes folt a keretben és fehér felhő az értékmező alatt, előtte színes pont (4. ábra);

3. ábra: a 61. ívhely lemezhibái

4. ábra: a 70. ívhely lemezhibái

1a. ábra: A 100-as ív baloldala: 1-5. függőleges sorok

1b. ábra: A 100-as ív jobboldala: 6-10. függőleges sorok

- 79. ívhely: vessző a „POSTA” szó „S” betűjén (5. ábra);

5. ábra: az 79. ívhely lemezhibája

- 80. ívhely: színes folt az értékmező valamint a felső keret között és vessző a „POSTA” szó „P” betűje után (6. ábra);

6. ábra: az 80. ívhely lemezhibái

6a. ábra: ugyanezen ívhelyen egyedi hiba: ferde színes vonal a jobb oldalon

- 100. ívhelyen: „papucs” a „POSTA” szó „P” betűjén (7. ábra).

7. ábra: a 100. ívhely lemezhibája

7a. ábra: ugyanezen ívhelyen egyedi hiba: fehér folt az „NS” betűk alatt

[1]Prónay Pál: A határban a Halál kaszál… (Kossuth Könyvkiadó, 1963)
[2]Missuray-Krúg Lajos: A nyugatmagyarországi felkelés (II. kiadás, Sopron, 1935)
[3]Weinert Győző (1890 – 1942) magyar filatéliai szakíró, bélyegszakértő. 1918-ban alapítója, szerkesztője, majd haláláig kiadója, a Pozsonyban, német nyelven megjelent Donau-Post című filatelista szaklapnak.
[4]Christopher E. Brainard: Catalog of Hungarian Occupation Issues 1918-1921. (Cherry Hill USA, 2003)
[5]Király Tibor: A nyugat-magyarországi felkelőharcoktól a Civitas Fidelissima-ig (Sopron, 2001)

Filep László

---------- o ----------

Előző cikkünkben hivatkozás történik Missuray-Krúg Lajos (eredeti nevén Krúg Lajos) könyvére – aki mint a Selmecbányáról Sopronba költözött Bányászati és Erdészeti Főiskola hallgatója részt vett a Nyugat-Magyarországi felkelésben. Egy másik, ugyancsak több kiadást megélt könyvében, a *Tüzek a végeken*-ben megírta részvételét a felkelésben, melynek egy a Halálfejes-kiadás történetét felidéző, forrás-értékű részletét az alábbiakban közöljük:

Krúg Lajos: Tüzek a végeken

(részlet)

Az elmenekült osztrák postahivatalok postai értékcikkeiket megsemmisítették, vagy magukkal vitték. Az újra magyarrá lett posták értékcikkek nélkül álltak. Szükséges volt tehát, arra az időszakra, – míg a meg nem szállott területekről hivatalos utánpótlás nem érkezik, – legalább a felkelők saját levelezéseinek lebonyolítására, – postai értékcikkekről gondoskodni. Ezért a felkelő járőrök mindazoknak a postahivataloknak, melyeknek értékcikkei elfogytak, bizonyos számú bélyeget adtak át. Ezeket a bélyegeket, hogy a rendesen használt formától különbözzenek, de egyszersmind figyelmeztetésül is, a volt szövetséges részére, felírással és halálfejjel láttuk el. Nem volt a gondolat új, hiszen alig néhány nappal előtte jelentek meg a felsőőri kerület felkelőbélyegjei, melyekből egy-két darab a mi területünkre is eljutott. Talán ez váltotta ki azt a gondolatot, hogy mint fentebb említettem, a hiányok pótlására, de másrészt a nekünk oly emlékezetes ágfalvai ütközet emlékére, parancsnokságunk emlékbélyeget adjon ki. Szeptember 12-én jött létre a határozat, mely a magyar értékcikkek felülnyomását rendelte el. A felülnyomás a „Soproni Hírlap” nyomdájában, a napi munkaidőn kívül történt. Egy ízben 4800 és egy ízben 5000 darab különféle értéket nyomtunk felül; összesen tehát közel tízezer darab halálfejes bélyeg került a postahivatalokba. A halálfej kézzel van nyomva a bélyeg közepébe. Eredetileg guminyomóval, de később, mikor ez darabokra szakadt, fémből és fából metszett nyomóval dolgoztunk. A felülnyomott értékek: 5, 10, 15, 20, 40, 50, 60 fillér, 1 és 2 korona. Legtöbb érték volt az 50 és 60 filléresből, továbbá az 1 koronásból. Legkevesebb a 40 filléres és a 2 koronás. Maga a felülnyomás sietve történt, s így előfordult, hogy az 50 filléres értékeknél egy fél ív (50darab) fordított felülnyomású. Ezek a cinfalvi hivatalnál kerültek

Lajtabánság címere és a Lajtabánsági Emlékérem (Prónay kitüntetés)

---------- o ----------

forgalomba. Még egy hiba fordult elő. Az 5, 10, 50, és 60 filléres bélyegeknél a szept. szó helyett szeot. szó szerepel. Mindezek a rendkívüliségek természetesen jelentékenyen fokozzák az amúgy is keresett halálfejes bélyegek értékét.

E helyen utalok arra is, hogy mindazok az okmányok, melyek ezen bélyegek keletkezésével összefüggésben vannak: nyomdai számlák, a bélyegek számszerű mennyiségének számszerű feltűntetésével az V. Felkelő Főparancsnokság rendeletei, járőrjelentések – annak feltűntetésével, mely postahivatalok milyen mennyiségű bélyeget kaptak, a soproni postaigazgatóság hivatalos átirata, melyben halálfejes bélyegeket rendel, továbbá egy gazdag gyűjtemény e különféle nyomástípusból, a Soproni Városi Múzeumban őriznek.

---------- o ----------

Árverési hírek

A FODOR AUKCIÓSHÁZ www.fodoraukcio.hu 36. Filatéliai gyorsárverése anyagában jelentős számú, I-II. Világháború utáni megszállási bélyeg volt – aránylag olcsón és elég jó eladási arányokkal. Az összesen 138 tételből elkelt 93 tétel. 14 tétel tartalmazott Nyugat-Magyarországi bélyegeket – de ezekből csak 3 tétel kelt el.

Érdekes, hogy az egyik elkelt tétel, a 1178-as*: 50f ívszéli hatostömb eltolódott fogazattal, benne a jobb alsó bélyegen (100. ívhely) lemezhiba: „papucs” a „POSTA” szó „P” betűjén (73, 2.700++) Bodor garanciabélyegzéssel* elkelt a kikiáltási 500 Ft-os áron. Új tulajdonosa talán ennek a lapszámnak olvasásakor értesül arról, hogy nem csak a 100. bélyeg, hanem a 79-80. ívhelyeken lévő bélyegek is lemezhibásak! A 80. ívhelyen ráadásul a cikkben említett egyedi hiba: ferde színes vonal a jobb oldalon (nem minden ívben fordul elő).

-efel-